

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยากร กระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

Participatory Action Research for Developing Facilitator
to Driving Sufficiency Economy Community for
the Officerat Rangkayai Municipality,
Phimai District, Nakhon Ratchasima

ชิดชนก ปรีชาพันธ์^{1,*}
Chidchanok Preechanan^{1,*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ และติดตามประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการของเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการปฏิบัติงาน ของกลุ่มเป้าหมายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยากรกระบวนการอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้าน ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความต้องการพัฒนาเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยัง พบว่าสิ่งที่ควรเพิ่มเติมคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เจ้าหน้าที่ และการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเป็นวิทยากรกระบวนการ แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการ คือ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนานาบทบาทการเป็นวิทยากรกระบวนการ ส่วนผลการติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการของเจ้าหน้าที่ หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการ พบว่า เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ ในฐานะผู้ร่วมวิจัย มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับบทบาทของวิทยากรกระบวนการในการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, วิทยากรกระบวนการ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

*Corresponding author, e-mail: mim2524@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to investigate the operational potential of finding guidelines for developing process facilitators and 2) to evaluate the results of implementing the guidelines for developing process facilitators of officials at Rung KaYai Municipality, Phimai District, Nakhon Ratchasima, to drive into sufficiency economy communities. Data were collected from 30 Rung KaYai Municipality's officials using participatory action research method. Percentage and mean were analyzed for quantitative data and inductive method was used for qualitative analysis.

The results showed that the overall operational potential of the target group was at the moderate level. Considering by issues, the understanding about process facilitator was at the low level, while the knowledge about sufficiency economy philosophy and the desire to become a process facilitator driving sufficiency economy community were both at the moderate level. The results suggested that the action trainings on how to implement sufficiency economy philosophy for the officials should be practiced. Guidelines for developing process facilitators included organizing participatory action trainings about sufficiency economy philosophy and the roles of a process facilitator. The evaluation of the guidelines' implementation for facilitator development process with the officials showed that after the action participatory training, Rung KaYai Municipality's officials realized the important process of the facilitator's roles in driving the sufficiency economy community in the area.

Keywords: Participatory Action Research, Process Facilitator, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเป็นช่วงเวลาประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อเป็นการสนองนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน จำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ในชุมชนอย่างมีระบบจากวิทยากรกระบวนการในชุมชนที่มีความรู้ทักษะความสามารถ และทัศนคติที่เหมาะสม เพื่อเป็นแกนหลักในการจัดการเรียนรู้ในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนอำนวยความสะดวกเชิงวิชาการประยุกต์สู่การปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กร

ชุมชน ชุมชน หน่วยงานต่างๆ และภาคีการพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งหากความสำเร็จในการเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ชุมชน มีความชัดเจน สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาบุคลากรให้เป็นวิทยากรกระบวนการ และสะท้อนทิศทางการพัฒนาอาชีพเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่มีรากฐานจากชุมชน โดยมีวิทยากรกระบวนการเป็นกลไกสำคัญ

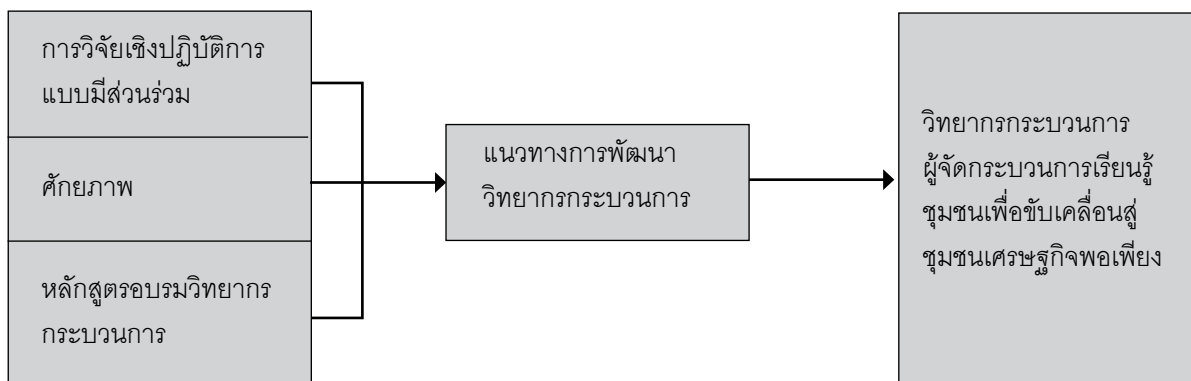
จากการศึกษาการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่ ที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการเป็นวิทยากรกระบวนการผู้จัดการเรียนรู้ชุมชน ทำให้ปัญหาในเรื่องการขับเคลื่อนชุมชนยังล่าช้าและไม่เป็นระบบ จึงนำมาสู่ "การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังไทรใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา หาแนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการ ติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการ

พัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลที่ได้นี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่และชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย โดยได้นำวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้กระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมกทากาท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Planing) ขั้นปฏิบัติ (Action) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) ขั้นสะท้อนผล (Reflection) เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ขยายผลไปยังพื้นที่อื่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

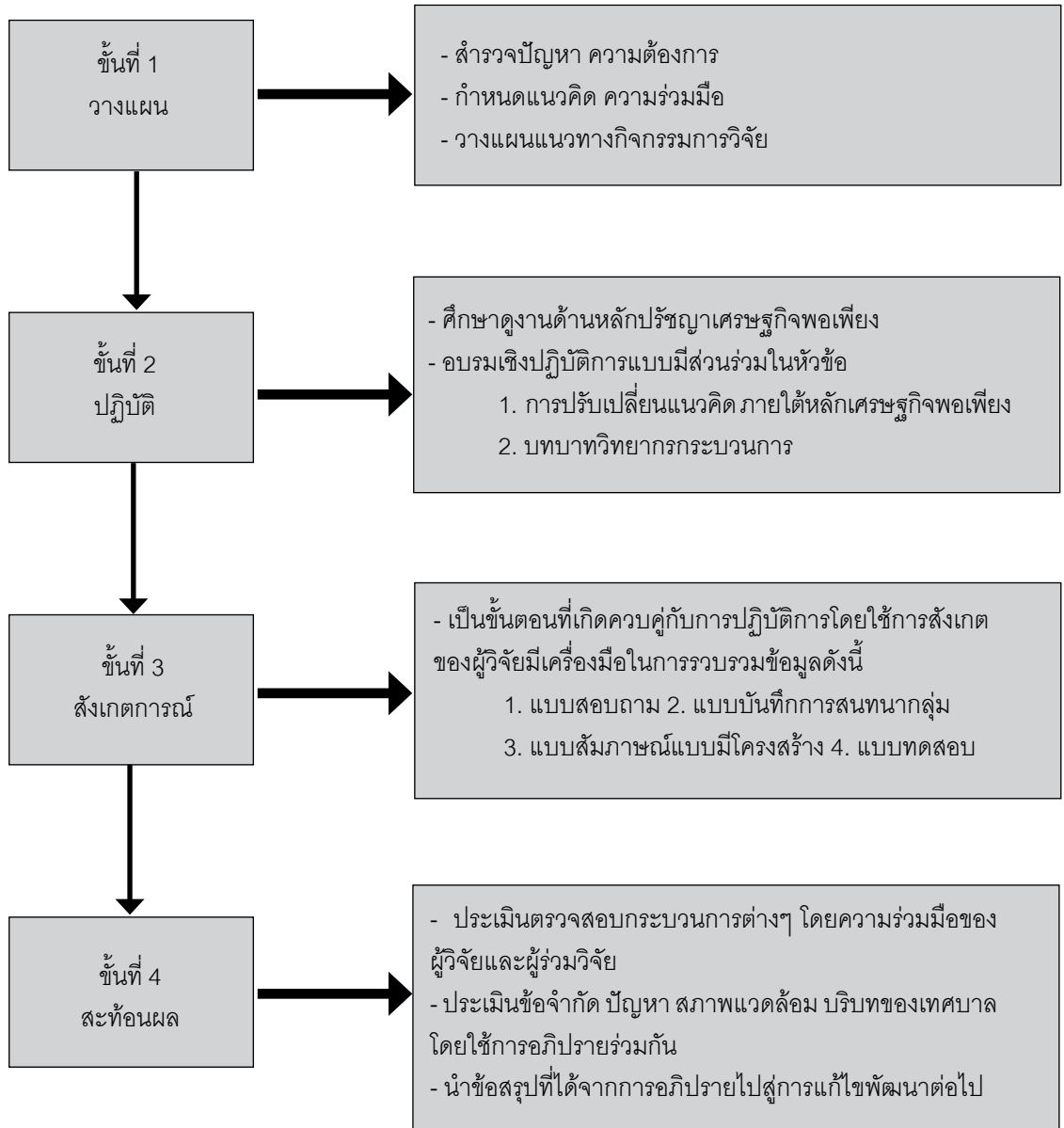
1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาล ตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิทยากร ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ผู้ร่วมวิจัย คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาล ตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครเข้าร่วมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการในการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 30 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดตัวแทนในการให้ข้อมูลเพื่อร่วมหาแนวทางการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มภาคีพัฒนาจากชุมชน ของเทศบาลตำบลวังกาใหญ่ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายจากผู้นำชุมชน 20 หมู่บ้าน จำนวน 20 คน

ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้กระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมกทากาท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ

1) ขั้นวางแผน (Planing) 2) ขั้นปฏิบัติ (Action)
 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) 4) ขั้นสะท้อนผล
 (Reflection) เพื่อดำเนินการตามโครงการวิจัยเรื่อง การวิจัย
 เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิทยาการ

กระบวนการสำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล รังกาใหญ่
 อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชน
 เศรษฐกิจพอเพียง ดังภาพที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาศักยภาพของการปฏิบัติงาน การขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ ก่อนการพัฒนา ปรากฏผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความรู้ (N=30)		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2.97	0.84	ปานกลาง
2. ความสำคัญและประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง	2.90	0.86	ปานกลาง
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข	3.26	0.89	ปานกลาง
4. ผลที่ได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	2.82	0.84	ปานกลาง
รวม	2.98	0.85	ปานกลาง
ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยากรกระบวนการ	ระดับความเข้าใจ (N=30)		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ความหมายของวิทยากรกระบวนการ	2.36	0.81	น้อย
2. บทบาทของวิทยากรกระบวนการ	2.39	0.82	น้อย
3. คุณสมบัติของวิทยากรกระบวนการ	2.28	0.87	น้อย
4. ทักษะที่จำเป็นของวิทยากรกระบวนการ	2.35	0.83	น้อย
รวม	2.34	0.83	น้อย
ความต้องการพัฒนาเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการฯ	ระดับความรู้ (N=30)		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ	3.19	0.91	ปานกลาง
2. ความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นวิทยากรกระบวนการที่ดี	3.34	0.87	ปานกลาง
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการฝึกอบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ	3.61	0.86	มาก
รวม	3.38	0.88	ปานกลาง
ผลรวมทั้งหมด 3 ด้าน	2.90	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ศักยภาพของการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.85) ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยากรกระบวนการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.83)

ความต้องการพัฒนาเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.88)

2. แนวทางการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ สรุปแนวทางได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1. ให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.1 ศึกษาดูงานที่เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสานบ้านโนนรังบุรีพา อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

1.2 อบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสูตร หัวข้อ การปรับเปลี่ยนแนวคิดภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

1.3 อบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หัวข้อ บทบาทการเป็นวิทยากรกระบวนการระยะเวลา 1 วัน

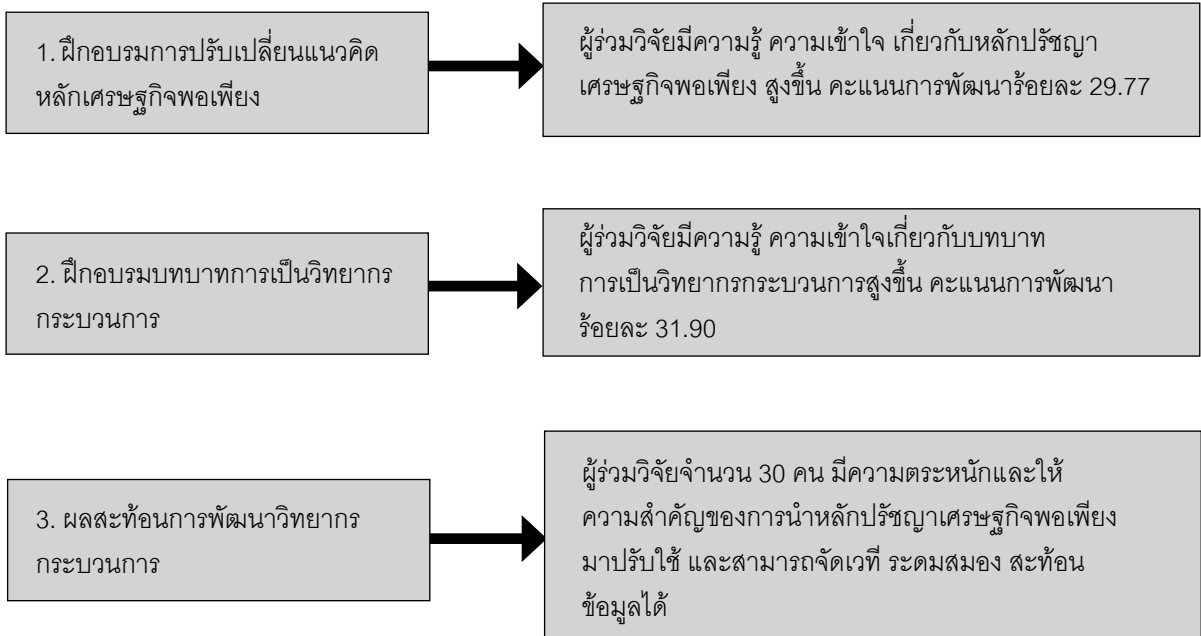
2. ประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปบทเรียน ก่อน ระหว่าง หลัง โดยผู้ร่วมวิจัยนำเสนอผลการพัฒนาตนเอง และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อที่ประชุม เพื่อนำไปประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ ต่อไป

3. ผลการติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ ปราชญ์ผลที่ได้ ดังภาพที่ 3 ผลการประเมิน

อภิปรายผล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ดำเนินการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง แต่ยังไม่เป็นระบบลักษณะของการขับเคลื่อนให้ประชาชนในชุมชนมีการตั้งกลุ่ม ต่าง ๆ ขึ้นมา เนื่องจาก ไม่มีองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนเป็นระบบมากนัก และยังขาดความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ความเข้าใจในทักษะบทบาทวิทยากรกระบวนการอยู่ในระดับน้อย มีประสบการณ์อบรมสัมมนาค่อนข้างน้อย และต้องการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ

ภาพที่ 3 ผลการประเมิน

ทักษะบทบาทวิทยากรกระบวนการให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศักยภาพของการปฏิบัติงานในองค์กรใด ๆ ก็ตามย่อมเริ่มต้นจากความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของวินัย ดิสงส์ (2550, น. 61) ที่ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า หมายถึง การดำเนินงานให้บุคลากร ของหน่วยงานได้มีความสามารถเหมาะสมกับการปฏิบัติงานหรือให้มีความสามารถสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของ ชีราวุธ โภชารี (2553, น.15) เป็นการดำเนินการหรือการจัดกิจกรรมในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาหรือความต้องการของหน่วยงานในแต่ละแห่งเพื่อให้เจ้าหน้าที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงควรใช้วิธีการอบรมพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรม คือ 1) ให้เจ้าหน้าที่เทศบาล ซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัย ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีการศึกษาดูงานและเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสูตรชื่อ การปรับเปลี่ยนแนวคิดภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน 2) ให้เจ้าหน้าที่เทศบาลซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะและบทบาทการเป็นวิทยากรกระบวนการ หัวข้อ บทบาทการเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจถึงบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการเพิ่มขึ้น 3) ประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสรุปทบทเรียน ก่อน ระหว่าง และหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจพอเพียง และความเข้าใจถึงบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้ผู้ร่วมวิจัยนำเสนอผล

การพัฒนาตนเองที่ได้รับจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อที่ประชุมเพื่อเป็นการนำไปสู่การสรุปประเมินผลการดำเนินกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิทยากรกระบวนการ ทั้งนี้เพราะ การออกแบบกิจกรรมการอบรมใด ๆ ก็ตามจะต้องมีการวิเคราะห์ภารกิจและคุณสมบัติ (Task and Knowledge, Skill, and Ability Analysis) ขั้นตอนที่สองของการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม คือ การวิเคราะห์ภารกิจซึ่งผู้รับการอบรมจะต้องปฏิบัติภายหลังการฝึกอบรมการวิเคราะห์นี้จะบ่งบอกว่า ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำอะไร อย่างไรและเพราะเหตุใด นอกจากนั้นยังบ่งบอกอีกด้วยว่าผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ จะต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถอะไรบ้างสำหรับการปฏิบัติงานนั้น ๆ ดังที่ ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2546) ได้กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับการพัฒนา เป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่รู้กันมานาน โดยมีหลักการ 6 หลักการ ได้แก่ 1) ร่วมคิด 2) ร่วมตัดสินใจ 3) ร่วมทำ 4) ร่วมรับประโยชน์ 5) ร่วมรับผิดชอบ 6) ร่วมประเมินผล ซึ่งยอมรับโดยทั่วไปว่า ถ้าสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเช่นนี้ได้จะนำไปสู่ความยั่งยืน

3. ติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการพัฒนาการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสิ้นสุดวงรอบ กับผู้ร่วมวิจัยจำนวน 30 คน พบว่า มีความรู้ ความเข้าใจและมีความตระหนักในบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการมากขึ้นและเห็นความสำคัญของบทบาทวิทยากรกระบวนการว่ามีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนาและขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกับชุมชนเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยประยุกต์ที่มีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ

ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนร่วมหาวิธีแก้ปัญหาและพัฒนา จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยเป็นการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดการปฏิบัติการและแนวคิดการมีส่วนร่วมเข้าไว้ด้วยกัน สอดคล้องกับ นางนภัส คู่ขวัญญู เทียงกมล (2551, น.180) เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยอาจเริ่มต้นตั้งแต่ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงาน รวมทั้งมีการสรุปบทเรียนร่วมกันตลอดจนร่วมหาวิธีแก้ปัญหา และร่วมพัฒนาต่อไป ถึงจะสามารถนำพาประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย ขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ควรจัดอบรมหลักสูตรวิทยากรกระบวนการให้กับเจ้าหน้าที่โดยแบ่งเป็นหลักสูตร ขั้นต้น เพื่อให้มีพื้นฐาน และขั้นสูงเพื่อเพิ่มเติมเทคนิคต่าง ๆ

1.2 เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลรังกาใหญ่ ควรใส่ใจพัฒนาทักษะด้านการเป็นวิทยากรกระบวนการอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นมืออาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้มีขั้นตอนอยู่ 4 ขั้น ตามหลักการ PAOR เริ่มต้นจากขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นสังเกตขั้นสะท้อนผล ซึ่งการวิจัยยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น ดังนี้

2.1 งานวิจัยครั้งนี้พบว่า คุณสมบัติและบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นควรมีการพัฒนาในหลักสูตรขั้นสูงสำหรับพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการขั้นสูงเพื่อเพิ่มเติมเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ของการทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการในบริบทของการพัฒนาชุมชน

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จในภารกิจวิทยากรกระบวนการ โดยใช้วิธีวิจัยที่ใกล้เคียงกันนี้ในการพัฒนาข้าราชการที่รับผิดชอบด้านการเป็นวิทยากรกระบวนการในชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชิราวุธ โถษารี่. (2553). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านคำลอดพื้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 3 (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร)*.
 ชัยวัฒน์ ภิระพันธ์. (2546). *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการสร้างเครือข่ายที่มีพลัง*. กรุงเทพฯ: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
 นางนภัส คู่ขวัญญู เทียงกมล. (2551). *การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 วินัย ดิสงส์. (2550). *การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อารักษ์.